

RENAȘTEREA

Organul Episcopiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului și Clujului

Redactor: Prot. A. FAUR

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Malinowski Nr. 18.

Iată acum ce bun este
sau ce este frumos fără
numai a locui frații împreună,
că întru aceasta a
făgăduit Domnul viața de
veci.

în antifoanele glasului opt.

Hotar între veacuri

— Marea serbare dela Alba-Iulia —

La 21 Octombrie marea cetate a Bălgradului a fremătat de bucurie de a-și vedea adunați pe cei mai buni fii ai săi în jurul măreței sale catedrale. Alături de duhul Marelui Voevod Mihai și alături de umbrele eroilor mucenici Horia, Cloșca și Crișan, românimea din cele patru unghiuri — prin reprezentanții săi legiuți — a adăugat zală nouă la lanțul istoric al evenimentelor ei sfinte.

Cu două veacuri și jumătate înainte, Alba-Iulia a fost locul de reședință al Mitropoliei din Ardeal. Vitregia vremilor și intrigile Curții din Viena au știut lucra în așa fel încât pe fiii aceluiași popor, uniți prin credință și sânge, i-a despărțit, adăugând la amarul iobăgiei lor și ura confesională ucigătoare de frate.

Ce a însemnat ruptura sufletească dela 1698 o spun lacrimile celor ce a fost văduviți de credință, oasele celor ce au putrezit prin închisori și ruptura sufletească tot mai accentuată ce s'a adâncit între noi.

Dar dacă părinții noștri au fost puși atunci în fața unei situații cu perspective de totului sumbre, noi, nepoții lor, avem astăzi adâncă convingere că actul măreț dela 21 Octombrie c. vine cu perspective luminoase pentru Biserică și Neam. Căci ruptura a adus lacrimi, pe când unirea vine cu puterea miraculoasă a dragostei, care cimentează conștiințele canalizându-le spre o făgașe unitară care numai sănătoasă poate fi. Iată de ce socotim acest eveniment de hotar între veacuri, care, peste timp și spațiu, va vorbi nepoților de rolul precumpănitor pe care l-a avut și-l are Ortodoxia noastră.

Prin acest act Mitropolia Ardealului reîntră de fapt, nu numai de drept, în moștenirea neuitată a lui Ioanichie de Bălgrad și a lui Ioan dela Prislop, adus acolo de Mihai Voevod, primul întregitor de Țară.

Duhul acestora e duhul nostru și e bine să rămână duhul călăuzitor al destinelor noastre creștinești și românești de totdeauna și de pretutindeni.

In drum spre Alba-Iulia

Încă din ajunul Marelui sărbătorii an început să sosească — în Bălgradul Ortodoxiei strămoșești — grupe compacte de delegați, din toate colțurile Transilvaniei.

Orașul însuși se pregătea de prăznire. Drapele tricolore și covoare au apărut aproape la fiecare casă.

În cursul nopții, cerul și-a trimis și el binecuvântarea în stropii unei ploii line de toamnă, simbol al rodniciei pământului românesc, fecundat de veacuri prin munca strădălnică a poporului nostru drept-credincios.

Odată cu primele zori ale dimineții, norii ușori s'au împrăștiat, vestind o zi frumoasă ca un pastel și ca seninul din sufletele zecilor de mii de credincioși, sosiți la sărbătoarea înfrățirii în credință a tuturor românilor dreptcredincioși, sub bolta luminoasă a Ortodoxiei străbune.

Clopotele bisericilor bălgradene săltau în dangăte de mare praznic — ca într-o simfonie a iubirii, — urând bun sosir zilei de reinche-gare a unității religioase a românilor ardeleni.

Catedrala Reîntregirii

În așteptarea solemnităților, curtea „Catedralei reîntregirii Bisericii ortodoxe din Ardeal” a devenit ne-

încăpătoare pentru mulțimea celor veniți să asiste la actul ultim de reparație a nedreptății istorice, săvâr-

șite prin unelții acum două veacuri și jumătate.

Ca și drumul dela gară până la Catedrală, — de unde continuau să sosească, cu fiecare tren, mii de delegați, — curtea Catedralei era bogat pavoazată cu drapeluri tricolore și cu lozinci cari dădeau expresie simțămîntelor curate ale poporului ardelean față de Biserica străbună, față de scumpa noastră Republică, față de democrație și față de pacea a toată lumea.

Iată câteva din aceste lozinci:

„Trăiască Republica Populară Română!”

„Trăiască reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal!”

„Înmănunchiați în aceeași credință străbună, să luptăm pentru demnitatea poporului, pentru pace și democrație.”

Solemnitățile de dimineață

La ora 8 dimineața, Prea Sfințitul Dr. Partenie Ciopron, înconjurat de un măreț sobor de protopopi greco-catolici și ortodocși au officiat în Catedrală o liturghie solemnă, înălțând lui Dumnezeu rugăciuni de mulțumită pentru dreptatea ce s'a făcut poporului român ardelean.

La ora 10 a. m. — în fața celor peste 20 mii de credincioși, delegați ai parohiilor revenite la ortodoxie, de pe tot întinsul Transilvaniei, adunați în curtea Catedralei și pe platurile învecinate — au început festivitățile Marii Adunări Bisericești, chemate să despecetluască actul „Unirii” cu Roma papală și să consfințească reîntregirea Bisericii românești din Ardeal.

Adunarea s'a deschis cu „Imnul Republicii Populare Române”, executat de corul condus de profesorul C. Lungu.

Mulțimea celor de față a aclamat îndelung Imnul nouilor destine ale patriei noastre.

Câteva frumoase imnuri religioase au înălțat inimile masselor de credincioși, pe fețele cărora străluciau lumina bucuriei conștiente a actului istoric pe care îl săvârșesc.

Cei aproape o mie de preoți foști greco-catolici care erau de față, a companiau în murmur îmămurile ortodoxe cântate de cor, vădînd și prin această cunoaștere, nestrămutata lor trăire alături de Biserica străbună.

Prezidiul Adunării

S'a purces apoi la desemnarea Prezidiului Adunării.

La propunerea Comitetului de inițiativă, Adunarea a aprobat următorul Prezidiu:

Președinte: P. C. Protopop Traian Belasçu.

Vicepreședinți: Toți protopopii din delegația Conferinței dela Cluj din 1 Octombrie 1948; 24 țărani și 12 intelectuali.

Membru: Toți preoții delegați la Conferința dela Cluj, din 1 Octombrie 1948.

Secretar: P. C. Protopop Aurel Brumboșu, fost secretar și la Conferința dela Cluj.

Vădit mișcat, de cinstea ce l-a revenit de a prezida această măreață adunare, sorțită să însemne o zi de cotitură în istoria credinței străbune, P. C. Protopop Traian Belasçu a ținut o înflăcărată cuvântare din care reproducem următoarele:

Mărită Adunare și iubiți frați,

Măreța sărbătoare de asrăzi ne-a adunat din toate părțile Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, cler, intelectuali și popor, pentru a sărbători istoricul act de reîntregire a clerului și poporului greco-catolic revenit în sânul Bisericii mame ortodoxe.

Binecuvântată să fie hotărîrea celor 36 de protopopi și preoți dela Cluj, din ziua de 1 Octombrie 1948, precum și voiața celor 430 preoți de toate gradele care au pus temelie actului, care ne-a dat prilej să fim adunați astăzi într'o mare Adunare bisericească pentru a sărbători cu toată însuflețirea și elanul convenit acest mare eveniment ce depășește din punct de vedere spiritual toate evenimentele din ultimul sfert de mileniu.

Rugăm ca Atotputernicul Dumnezeu să trimită harul său și binecuvântarea cerului peste lucrările acestei Marii Adunări bisericești, ca să rămână deapaură în sufletul poporului român conștiința unității lui spirituale și religioase.

Spicuri din alte cuvântări

În numele poporului credincios, revenit la ortodoxie, fa cuvântul țărânului Andrei Avram, din Comuna Măjina, județul Alba, din care reproducem:

Iau cuvântul în numele fraților mei de pe tot întinsul Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, care nu au putut veni astăzi aici, ca și în numele delegaților lor, care se găesc aici de față, pentru a aduce mulțumiri tuturor aceluia

care ne-au dat prilejul să putem trăi această măreață zi, plină de bucurie.

In numele lor declar aci răspicat:

1. Că din clipe de față, noi rupem orice legătură care ne ține până acum legați de Biserica Romei.

2. Că ne întoarcem la Biserica Ortodoxă, în credința căreia s'a plămădit tot neamul nostru românesc și din care au făcut parte mai înainte cu 250 de ani toți Români, fără deosebire;

3. Că de acum înainte vom să trăim și să împărțim laolaltă cu frații noștri ortodocși, toate speranțele în mântuirea noastră sufletească, prin Sfânta Biserică Ortodoxă;

4. Și că vom lupta înfrunți pentru înflorirea scumpei noastre Republici Populare, pentru pace și progres, care sunt atât de scumpe neamului omenesc și atât de bine plăcute lui Dumnezeu.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

In numele intelectualității ardelenne a vorbit Dl Profesor Universitar, Dr. Coriolan Tătaru, din care spicium:

Prin voința hotărâtă a marelui marjorității a Românilor greco-catolici, aatul Unirii cu Biserica Romei, dela 21 Oct. 1698 este astăzi, când se împlinesc 250 ani dela semnarea lui, cu totul desființat.

Marile masse ale poporului nu a înțeles niciodată deosebirile cari despărteau pe uniți de ortodocși. Nu arare ori greco-catolici trecventau bisericile ortodoxe și vice-versa.

Se pune, în chip natural, întrebarea: ce ne mai poate despărți pe noi de Biserica strămoșilor noștri, și ce mai poate îndreptăți ființarea a două Biserici aproape cu aceeași tuncțiune religioasă și socială, în mijlocul poporului nostru?

Poporul greco-catolic, desigur că nu. Pentru că el nu a pătruns niciodată succțiile diferențe dogmatice puse de teologii iezuiți.

Acum, prin voința clerului și poporului greco-catolic, capitolul unirii unei părți a Românilor din Transilvania cu Biserica Romei s'a închis pentru totdeauna.

Trătasca reîntregirea Bisericii Românești din Ardeal?

Protopopul N. Geangalău, a dat citire Proclamației dela Cluj, din 1 Octomvrie 1948, pe care o am reprodus în numărul trecut al gazetei.

Prezidiul Adunării propune, apoi, spre aprobare, următoarea Moțiune, pe care o citește Pr. Gh. Zagrai.

MOȚIUNE

Astăzi, 21 Octomvrie 1948; — la împlinirea a două veacuri și jumătate de când aci în Bălgradul Românesc, o parte din strămoșii noștri, amăgiți de mincinoasele promisiuni ale tiranicului imperiu habsburgic și de juruințele uneltitoare ale lezuiților din acea vreme, au frânt unitatea religioasă a românilor ardeleni, unindu-se cu Roma Papală, — noi, cler și popor, reprezentanți ai tuturor românilor Greco-Catolici din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, ne-am întrunit în această dindăiu reșidență de scaun a Mitropoliei Transilvaniei, spre a consfinți sărbătorește reînchegarea unității spirituale a poporului nostru.

Drept aceia:

Ascultând porunca străbunilor noștri de pe Câmpia Libertății din 1848;

Urmând îndemnul pilduitor și de totdeauna al tuturor bunilor români;

Mișcați de chemarea I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului din 3/15 Mai 1948 și de părintescul apel al Întâistătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Justinian, în ziua înscăunării Sale ca Patriarh;

Înțelegând semnificația adâncă a „Proclamației“ dela Cluj din 1 Octomvrie 1948, a delegațiilor celor 430 de clerici Greco-Catolici, ca și rostul „Apelului“ acelorași slujitori din 3 Octomvrie 1948;

Cu conștiința limpede că ne aflăm pe linia marilor noastre răspunderi în fața istoriei, în fața poporului nostru și în fața lui Dumnezeu.

Declarăm:

Că rupem pentru totdeauna legăturile noastre, de ori ce fel, cu Vaticanul și Roma papală.

Că ne incorporăm cu toată ființa noastră în Biserica Ortodoxă Română, de ale cărei învățături de credință și rândueli canonice înțelegem să ascultăm.

Că ne vom supune cu firească dragoste, tuturor hotărârilor Sf. Sinod al Bisericii noastre Ortodoxe Române.

De azi înainte toți Români suntem și vom rămâne pururea, UNA în credința drepămăitoare, UNA, în slujirea statornică a poporului nostru și UNA în ascultarea leală a comandamentelor de viață nouă ale scumpei noastre Republici Populare Române.

Mulțumiri sincere aducem Prea Fericitului Patriarh Justinian și membrilor Sfântului Sinod, pentru toată părinteasca dragoste cu care ne-au îmbrățișat vrerile și dorurile noastre curate.

Membrilor Înaltului Prezidiu al Republicii Populare Române și Guvernului Țării, aducem omagiul recunoștinței noastre pentru libertățile asigurate tuturor fiilor poporului, libertăți care au făcut posibilă înfăptuirea reîntregiri Bisericii românești.

Și pentru toate acestea binefaceri, lui Dumnezeu I-aducem, „slavă“.

Cei prezenți aprobă Moțiunea prin aclamații.

Urmează apoi semnarea Moțiunii de către Prezidiu și o bună parte din delegați.

Delegația la Membrii Sf. Sinod

S'a format apoi o delegație de proci și protopopi, care au mers să invite la Adunare pe Membrii Sf. Sinod în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, care era sosită în localitate.

Prea Cucernicul Protopop Traian Belășcu, adresându-se membrilor Sf.

Sinod, în numele Adunării, a spus următoarele:

Prea Fericite Părințe Patriarh, Înalt Prea Sfinții Voastre, Prea Sfinții Voastre.

Îngăduiți-mi, ca în numele acestei delegații cu care am venit înaintea Înalt Prea Sfinților Voastre și Prea Sfinților Voastre, reverențios să vă rugăm de-a avea bunătatea să primiți învitaținea noastră, care este expresia întregii Adunări Bisericești ce se ține azi în Alba-Iulia, de a face parte din Prezidiul acestei Adunări.

Răspunzând I. P. S. Patriarh Justinian, a spus:

Prea Cucerniciile Voastre

Suntem plăcut impresionati și emoționați în același timp, de propunerea cinstitoare a Cucerniciilor Voastre.

Drept aceea, cu multă bucurie acceptăm învitaținea ce ne faceți.

Cortegiul spre Catedrală

S'a format apoi un cortegiu, alcătuit astfel:

În frunte 8 protopopi și opt preoți, foști greco-catolici.

Prea fericitul Patriarh, I. P. S. S. Mitropolit, P. P. S. S. Episcopi, Arhieri, Preoți ortodocși. Cu toți s'au îndreptat spre Catedrală.

Pe parcurs — la geamuel, pe ziduri și pe trotuare — lume multă, care primea binecuvântarea vlădicilor ortodocși.

La intrarea în sânul Adunării bisericești a fost un entuziasm de nedescris.

În ochii tuturor scîlpea Jova la crimilor.

Corul Prof. C. Lungu a intonat, impresionant, imnul „Pre Stăpănu!“.

Solemnitățile se continuă apoi în incinta Catedralei.

Înaltul Prea Sfințitul Patriarh, împreună cu I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului și I. P. S. Vasile Lăzărescu, Mitropolitul Banatului, înconjurați de un sobor de protopopi foști greco-catolici au oficiat un Te-Deum de mulțumire.

La sfârșitul slujbei, I. P. S. Mitropolit al Ardealului rostește următoarea rugăciune:

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeu nostru, Dumnezeu îndurătorilor și a toată milostivirea, a căruia milă este nemăsurată și iubirea de oameni adânc necjunsă, la a Ta mărire căzând cu frică și cu cutremur, ca niște robi nețebnici, cu umilită aducem acum mulțumire bănătăi Tale pentru binefacerile ce au fost asupra robilor Tăi.

Cu osârdie îți mulțumim, Stăpâne, că ai întors — cu darul Tău inimile acestor frați ai noștri, ai căror înaintași s'au deslipit oarecândoa de sfânta Ta Biserică strămoșească apăsati de urgia preamurilor, — din nou la altarul Ei ca să te slăvească pre Tine cu glas și cu inimă acum toți fiii poporului românesc, în același dragoste de orânduiri nestirbite dela Sfinții Apostoli și păstrate prin urmașii lor neschimbate în sfânta noastră Biserică.

Binecuvîntază hotărîrea lor și fă-o neschimbata în toți urmași lor, ca roduri să isporască dintr'ansa pentru binele neamului nostru și al sfintei sale Biserici. Iar pe noi ne încredniceste pre toți totdeauna

mulțumire a aduce, cele bune a grăi și a cânta Tie și celui țără de început al Tău Duh, Dumnezeu-lui celui slăvit întru o ființă.

Slavă Tie, Dumnezeu-lui nostru, dătătorului nostru de bine în vecii vecilor.

La apoi cuvântul P. C. Protopop Traian Belășcu, care spune:

Cetatea Bălgradului, reședința de acum 250 ani a conducătorilor spiritali și religioși ai românilor de dincoace de munți, a îmbrăcat astăzi haina de sărbătoare pentru a pecețlui, în sunete de clopot și în slujbe de mulțumire aduse Bunului Dumnezeu, reinodarea firului unității spirituale și religioase a tuturor românilor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș rupt din cauza vitreției istorice, cu un sfert de mileniu în urmă.

Când, sub impulsul unei profunde datoriri de conștiință, răspunzând chemării I. P. S. Patriarh Justinian și apelului I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, ne-am adunat la Cluj, la 1 Octomvrie 1948, ca reprezentanți ai celor 430 de canonicii protopopi, profesori și preoți greco-catolici am hotărât refacerea unității religioase a poporului român, conștienți că astăzi nici unul dintre motivele care au stat la baza unirii cu biserica Romei, nu mai stă în picioare.

Am făcut acest lucru cu conștiința împăcată, că săvârșim un act salutar, pentru poporul nostru și în același timp bine plăcut lui Dumnezeu.

Singura grijă pe care o mai avem atunci era, dacă gestul nostru sincer va fi suficient de înțeles atât de marile masse ale poporului român unit, cât și de frații noștri ortodocși și dacă ne vom bucura, la reîntoarcerea noastră în sânul Bisericii Ortodoxe de o primire frățească.

Cele ce s'au întâmplat la București, în ziua de 3 Octomvrie 1948, au întrecut toate așteptările noastre, iar apelul pe care l-am făcut atunci fraților și fiilor noștri sufletești greco-catolici, ca și chemarea plină de iubire părintească și arhipăstirească, pe care le-a adresat-o I. P. S. Patriarh, au vădit incredere desăvârșită în frații și păstorii noștri, care au răspuns ostăzi, prin reprezentanții lor aici, făcând dovadă cu aceasta că poporul român, robii sufletești timp de două veacuri și jumătate pe malurile Tibului, se întoarcă acum din aceasta captivitate babilonică acasă la el, dând slavă și mulțumită lui Dumnezeu în Biserica milensră a strămoșilor lui.

Durerea sfășierii unității Bisericii ardelenne de acum 250 ani, este răsplătită astăzi prin bucuria reîntregirii ei. Urmașul lui Teodosie al Ungro-Vlahiei, I. P. S. Patriarh Justinian vine astăzi în orașul de reședință a celui din urmă arhipăstor al tuturor românilor din Areeal, pentru a conduce în incinta Bisericii Ortodoxe, pe cei smulși acum două veacuri și jumătate, prin acte de silnicie și prin făgăduieli nerespectate. Sufletele strămoșilor noștri tresaltă astăzi de bucurie, iar bunul Dumnezeu, care privește din nou înfăptuirea unității noastre spirituale, varsă din cer asupra tuturor binecuvântarea sa.

Dar actul de reparație istorică pe care l-am făcut și pe care-l pecețluim astăzi, mai are și o altă semnificație adâncă, iar semnificația aceasta o putem detașa din inșeși împrejurările istorice prin care trecem.

Biserica Ortodoxă, prin însăși organizarea ei, este Biserica a poporului. — Istoria noastră atât de sbuciumată dealungul veacurilor, ne arată că Biserica a fost întodeauna

alături de poporul cel necăjit și amărit.

Astăzi chiar Biserica ortodoxă Română se găsește prin Clerul și Ierarhia ei alături de popor, împărțind laolaltă cu poporul nădejdele cele mari ale triumfului democrației împotriva imperialismului atâțator. Biserica Ortodoxă se arată deci a fi rămas pe linia cea mai autentică a divinului ei Intemeietor, care a venit în lume și s'a jertfit pentru binele și pentru mântuirea lumii.

Dar nu tot astfel stau lucrurile și cu Biserica romano-catolică. Prin pretențiile ei dominatoare și dictatoriale, ea a inaugurat o linie de conduită în afara liniei autentice creștine, iar dovada despre aceasta sunt toate actele ei de oportunitate politică, pe care le-a făcut în trecut și pe care le face în prezent.

Noi înțelegem că interesele cele mari ale neamului nostru, nu pot fi dictate din afara hotarelor țării noastre, ci că ele pot fi desprinse de însuși felul în care evoluează dezvoltarea necesităților lăuntrice ale poporului nostru. De acela, rupându-ne de Biserica Romei, înțelegem să nu mai ascultăm de comandamentele ei, care în împrejurările mondiale actuale, nu ne-ar putea duce decât la desbinare și învrăjbiere. Noi să desprindem aceste comandamente din însăși aspirațiile neamului nostru după o pace fraternală, după o democrație adevărată și după un progres în care individul, ca și colectivitatea, scăpate din mizeria exploatarei, să poată privi cu fruntea în sus, plini de demnitate omenească.

Ducându-ne cu mintea cu două veacuri și jumătate în urmă, la timpul când s'a făcut unirea cu Biserica Romei, nu putem să nu rămânem surprinși de progresul pe care l-a realizat omenirea de atunci și până în clipa de față. Actul Unirii cu Roma s'a făcut ca urmare a suferințelor de nedescris, la care fuseseră supuși cu multă vreme înainte strămoșii noștri de către curtea dela Viena, în urma intrigilor și uneltirilor propagandiștilor tezuști. El a fost un act silit, un act smuls cu silnicie, cu amenințări și cu făgăduieli, de care în urmă nu s'a mai tinut nicio seamă. Actul de reparație istorică, pe care l-am săvârșit acum, prin reîntoarcerea noastră în sânul Bisericii Ortodoxe, este un act liber, pe care l-am făcut în calitate noastră de cetățeni ai Republicii Populare Române, folosindu-ne de drepturile și libertățile pe care ni le dau Constituția și legile țării. Cu adevărat că nicio jertfă care a căzut în lungul drum al istoriei, pentru ajungerea la acest ideal de libertate, nu a căzut în zadar.

Acum când idealul refacerii noastre spirituale și religioase a devenit un fapt împlinit.

Acum când apropiindu-ne cu încredere și cu hotărâre de Biserica Ortodoxă, am fost primiți cu brațele iubite larg deschise.

Acum când peste cele două strane ale Bisericii poporului nostru tronază din nou bolta Ortodoxiei creștinismului strămoșesc.

Acum când toate umilirile strămoșilor noștri au fost reparate; în această zi de mare sărbătoare pentru neamul românesc, ținem să asigurăm pe toți cei de față de tot devotamentul nostru față de Biserica Ortodoxă ai cărei fii ne considerăm a fi de acum înainte, de glasul căreia vom asculta și căreia ne vom supune cu toată convingerea, ca și cuvântul lui Dumnezeu.

Bucurându-ne din tot sufletul de această zi mare, pe care bunul Dumnezeu ne-a hărăzit-o s-o trăim și

după care două veacuri și jumătate au năzuit părinții noștri, ne simțim ușurați cu conștiința, ca și dreptul Simion, după primirea în brațe a pruncului Iisus și strigăm:

„Astăzi mântuirea a toată lumea s'a făcut, să cântăm Celui ce a înviat din morți și începătorului învierii noastre; căci călcând cu moartea pre moarte, biruință ne-a dăruit nouă și mare milă“.

După recitarea „Moștului“ de către P. C. Prot. A. Brumboiu a luat cuvântul I. P. S. Sa Patriarhul Iustinian care a spus:

Iubiții Mei Fii,

Dorții mei frați de-un neam și de-o credință,

Mărită fie ziua de 3 Brumărel din anul una mie nouă sute patruzeci și opt.

În litere de aur înscrisă va fi în cronică această zi, în care al lumii Stăpân ne dăte bucuria de veacuri așteptată, să ne vedem cu toții în casa Domnului și s'auzim cuvântul cel dulce al Psaltirii: „ce bine este ca frații să fie cu toții împreună“.

Fraților dorți, când ai voștri soli, la număr de treizeci și șase, urcară dealul vechii mitropolii a Ungro-Vlahiei, adică a Țării Românești, celei vecine cu Ungaria, astăzi al Patriarhiei Române, în aceea zi de prăznuire a Sfântului Dionisie cel din Areopag, ucenicul lui Pavel Apostolul înfrățirii neamurilor prin aceeași credință în Mântuitorul Hristos, când urcară dealul zic, ca să vestească ruperea pecetilor din Octomvrie 1698 și întoarcerea la sânul mamei noastre scutitoare, care este ortodoxia română, a săltat de bucurie inima noastră și ochii noștri de lacrimi s'au umezit. Bucuria era a revederii de mult așteptate și umezirea era revărsarea acestei bucurii.

Căci prin mine, smeritul păstor al turmei credincioase românești, vă așteptau pe culmea dealului în fața bisericii Patriarhiei noastre, și ruri de păstori ai Ungro-Vlahiei. Îi văd cu ochii minții și-i simt cu simțul inimii. Vă aștepta bătrânul vlădică Teodosie ce odihnește lângă fereastra altarului, unde sfinți și sfătuși pe tinerii și slabii de inger episcop al Ardealului Atanase Anghel, făcând să i se dăruiască de către Vodă Brâncoveanu odoare și moșii pentru învățarea mitropoliei. Vă aștepta mult dăruitul cu sufletești daruri Antim din Ivria, al cărui ucenic Mihai tipări cărți românești aici în Alba Iulia, chiar în anul când ai voștri strămoși se frământau cu uniația. Vă aștepta Vlădica Daniil din Aninoasa, al cărui ochi albaștri privesc și acum de pe peretele paracelsului Mitropoliei. Se îndușoșă la vederea voastră, Vlădica Grigorie dela Colțea, cel doritor de cetire la masă din cronică române, unde era cuvânt și despre Ardeal. Își puse palma pleoapă să vă recunoască Dionisie Mitropolitul care se odihnește în pământ ardelean la Brașov. Vă privi cu dragoste Nifon Mitropolitul cunoscător și ocrotitor de frați ardeleni, trecuți la noi.

Aceștia și atâția alți vlădici se bucurară cu bucurie mare împreună cu mine de întoarcerea voastră în sânul Ortodoxiei noastre a tuturor românilor. Și bucuria lor crescă până la lacrimi, când se incredințară că despărțirea voastră de 250 ani nu au răcit inimile voastre de dragostea credinței străbune și nici nu a făcut să alunece inima voastră spre noime depărtate de vechile și incercatele învățături ale Ortodoxiei.

Căci liturghia voastră aceeași a rămas ca și a noastră, așa cum a tălmăcit-o vestitul Antim Ivreanul.

Crezul vostru acelaș este ca și al nostru, așa cum din vremile bătrânului Matei Voevod și mai de mult îl roșim în mijlocul bisericii. Cu mincătura voastră - și ce amintiri ne răscolește acest cuvânt creștin strămoșesc din al patrulea veac! -; cu acelaș aliat ca a noastră se săvârșește. Ale voastre pomeniri pentru răposaii cei scumpi, ca la noi se impart. Florile voastre ca ale noastre infloresc. Colindele voastre de Crăciun ca și ale noastre cântă pe acelaș prunc mântuitor: „mititel și n fășețel, în scutec de bumbăcel“, cântă aceeași Biserica cu nouă altare, unde slujesc nouă preoți, spun despre acelaș cerb cu cruce între coarne, despre acelaș păstor ce'm parte oile lui Dumnezeu.

Și toate aceste comori sufletești ale noastre, aceleași au rămas la voi ca și la noi și zestre moștenită le avem toți dela învățătoarea noastră a tuturor care a fost și este Ortodoxia noastră.

Ortodoxia este învățătura creștina sprăjinită pe Sfânta Scriptură și pe Sfânta Predanie, frământată de Sfinții Părinți, dospită în cele șapte soboare a toată lumea și coaptă în cuptorul infierbântat al celor opt veacuri creștine dela început. În Ortodoxia răsariteană zac vistierii nescacate de învățatură mântuitoare, de credință mutătoare de munți, de nădejde mângăitoare, de dragoste fertătoare a toată greșala și ajutătoare de orice frate căzut în nevoi ori în păcat.

Ortodoxia a întărit pe creștinii apăsați de necredincioși, a încălzit inimile să ridice altare ce umezesc și azi prin arta lor, a imblânzit inimii pornite spre ceartă și brațe ridicate spre lovire.

Ortodoxia caută pacea. Pacea o predică ea tuturor celor ce vin la altarul ei. Pace tuturor cere preotul din ușa altarului. Pentru pacea a toată lumea se roagă diaconul cu orarul ridicat: „Fericți sunt făcătorii de pace“, spune tare una din fericirile Evangheliei, Doamne, pacea Ta dă-ne-o nouă; revărsă-o în inimile noastre și în inimile acelor neamuri cari greșit lunecă spre gânduri de noi războaie, aducătoare de prăpadă și de moarte. Întărește, Doamne, Biserica Ta Ortodoxă care, acolo unde este vie, aduce liniște lumii și dă omenie neamurilor ce o cinstesc pre ea.

Și fiind voi, fiii mei iubii și frații mei dorți, ortodocși în fundul inimilor voastre încărcate de darurile ortodoxe și întorcându-vă acum și în formă la casa voastră veche ortodoxă, mă duce mintea îndărăt la vechia Mitropolie românească de aici, din Bălgrad, care în apropiere de acest locaș a fost zidită cu biserica, chilia, locuința pentru Mitropolit, trapezările și celelalte, de mucenicul, al cărui trup în pământul Turdei zace, iar capul în mănăstirea din Deal se odihnește; simbol fiind el de unire a neamului românesc întreg și pildă dându-ne el de puternică credință ortodoxă; căci pentru creștinătate s'a luptat, credința creștină l-a dat strălucitele biruințe și conștiința lui tare ortodoxă l-a tuțit să inspălmânte numai cu căutătura-i cruntă pe călugărul care-l aducea propunerea papală de trecere la catolicism și căruia îl dă răspuns că papa trebuie să se întorcă la Biserica Ortodoxă, care este adevărata Biserica a lui Hristos. Așa ne spun scrisesele vremii.

Din această mitropolie a lui Mihail Voevod a plecat cuvântul creștin ortodox care a făurit inimile ortodoxe ale strămoșilor voștri și vi le-a lăsat vouă moștenire ca să ni le aduceți dar curat nouă celor de azi. De aici a plecat cuvântul de

cazanie, poftorind întâiu pe Coreșle Târgovișteanul și apoi pe Varlaam Moldoveanul. De aici pleacă scriptura cea nouă a Vlădicăi Ștefan, în care conștiința de neam românesc acelaș pretutindenea împede este arătată. Din tiparnița de aici adică din Țara Românească numai cărți românești feșiră la iveală făuritoare de aceeaș limbă și simțire română.

În această mitropolie hălăduiră, - vlădici români ortodocși, unii asupriți de alte confesiuni, dar toți ținând la Ortodoxie, până la Atanasie Anghel, cel care pentru făgădueli pământești neimplinite se lepădă de Mitropolitul său din București și se unii cu Biserica papală, ceea ce aduse desbinarea între români și slăbi puterile lor de luptă.

Dar laudat fie Domnul, care iată, după 250 de ani, ne aduce mângăierea încetării acestei desbinări. Deaceea primim cu bucurie de părinte, doritor de înțelegere deplină între fiii săi, cuvântul cinstitului părinte protopop Belășcu, al vrednicului țaran Anghel Avram și al d-lui Prof. univ. Dr. Coriolan Tătaru, cari imputerniciți fiind de-ai lor cetași, fac declarațiile de părăsire a uniației și de întoarcere la vechia lor Biserica Ortodoxă.

Prin aceste declarații de astăzi și prin cele aduse la București în ziua de 3 Octomvrie anul acesta, de către delegații celor 430 de preoți, îndreptățiti suntem să socotim anulat actul de unire din anul 1698 dela Alba Iulia și să deschidem largi porțile lăcașului nostru ortodox ca să intre toți frații clerici și mireni, a căror răslețire nu mai are rost de aci înainte. În acest locaș al nostru, dragoste de frate vor afla toți cei intrați; nimeni nu se va simți străin, căci între frați bunii de neam și de credință vie, și sub ochii ocrotitor de părinte dornic de fii să găsește. Iar locașul nostru, prin înmulțirea fiilor drept moștenitori, tot mai mult se va lărgi, tot mai adânc temelii își va zidi și tot mai numeroase candelile răspânditoare de lumină se vor aprinde, spre luminarea iubitelui nostru popor dreptcredincios și spre mântuirea sufletelor noastre.

Doamne Dumnezeule carele ne-ai dat bucuria acestei zile de 21 Octomvrie din anul mântuirii Tale 1948, când se surpă deplin zidul vrajbei între frați, după 250 de ani de dănuire, Ție umilții își mulțumim, Treimei Tale celei de-oștință scutitoare a acestei Biserici, ne închinăm și din inimă Te rugăm: apără Neamul nostru de vrășmași văzuți și nevăzuți și întărește Biserica noastră Ortodoxă Română ca să poată aduna la sânul ei pe toți fii poporului nostru, cărora dăruindu-le mulțumire pământească și cerească fericire. Amin.

Și acum, Cinstiți părinți și iubii credincioși, vom da citire actului încheiat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prin care s'a hotărât anularea uniației și primirea voastră a tuturor la sânul Bisericii Ortodoxe.

Act Sinodal de anularea Uniației

Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu însușirea Sfântului Duh, Treime prea înaltă și nedespărțită, Mărire Ție.

Noi Iustinian, Patriarhul României, împreună cu frații Ierarhi Membrii ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române adunatu-ne-am astăzi Joi 21 Octomvrie din anul mântuirii 1948, în biserica Sfintei Treimi din Alba-Iulia, unde a fost vechiul scaun al Mitropoliei române a Bălgradului ardelean, poștii fiind de frații arde-

leni ca să ne incredințăm de credința clericilor și mirenilor români care părăsesc uniția și se întorc la Ortodoxie.

Așa dară, văzând Noi „Proclamația”, data la Cluj, în ziua de 1 Octombrie 1948, de delegația celor 430 canonici, protopopi și preoți greco-catolici, români din Transilvania, prin care au hotărât de bună voia lor nesiliți de nimeni, să rupă pentru totdeauna legăturile cu Roma papală, impuse silnic acum 250 ani, și să se întoarcă la sânul Bisericii Ortodoxe Române.

Am dat urmare actului Sinodului Permanent încheiat în ședința din 3 Octombrie 1948, întărit și cu iscăliturile delegațiilor greco-catolice venite la București, ratificat de Sfântul Sinod plenar în ședința dela 18 Octombrie 1948.

Și am prea mărit pe Domnul din ceruri că prin voia Sa a încetat ruptura dintre frații de același neam și s'a refăcut unitatea de credință a tuturor românilor din această de Dumnezeu păzită Țară.

Cu mare bucurie duhovnicească și cu aleasă dragoste părintească primim la sânul cald al Bisericii Ortodoxe Române pe toți frații Români siliți de vitregia vremurilor și se răslătesc de Ortodoxie. Și socotind noi rupe și fără putere vechile declarații de Uniție, împreună cu iscăliturile și pecetile lor; incredințăm pe acești fii și frați iubii că vor afla de acum înainte părintească ocrotire din partea noastră a tuturor. Iar pe ei îi indemnăm să dea ascultarea cuvenită Sfântului Sinod, precum și ierarhilor noștri ortodocși din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, pe care să-i cunoască de adevărații lor păstori, învățători și chivernisitori ai vieții lor duhovnicești, după cum și ierarhii noștri au îndatorirea sfântă să-i păstoroască cu dragoste ca pe adevărații fii sufletești.

Iar spre aducerea aminte, închinăm acestei zile mărețe din viața poporului român, această biserică a Sfințitului Treimă din Alba Iulia, numindu-o de astăzi înainte Catedrala Reîntregirii Bisericii Românești din Transilvania, rugându-ne să o aibă în Sfânta sa pază Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine toată măria cinstea și închinăciunea în veșt AMIN.

Vorbește apoi I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan.

Bucuria de care sunt cuprins astăzi în fața acestei istorice adunări e atât de mare atât de copleșitoare, încât nu găsesc cuvinte mai potrivite să o tălmăcesc decât dând laudă lui Dumnezeu cu aceste cuvinte ale Psalmistului: „Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre laudă minunilor Tale”. Mulțumesc din toată ființa mea Atotmilostivului și Atotputernicului Dumnezeu că m'a încredințat să trăiesc aievea aceste clipe pe care cu mare dor le-am așteptat și le-am visat în toată viața mea, ca să ne îmbrățișăm unii cu alții, frații din cele două strane, ne mai fiind între noi nimic care să ne despartă,

Desbinarea religioasă între Români aparține de acum trecutului; e numai o amintire care nu mai are nici o intrupare. S'a împrăștiat ca un vis rău. Va veni vremea când se va mira tineretul neamului cetind istoria, cum a fost cu puțință o asemenea deosebire religioasă între frați, și înțelegând că ea a fost întretinută de dușmanii poporului nostru va trage și din acest dureros episod din trecutul nostru, învățământul unei trebuințe și mai puternice

de solidaritate națională. Dar dăm mulțumită lui Dumnezeu că pe lângă tot răul desbinării, ea n'a putut pătrunde în sufletul neamului, ci cu un lucru impus de străini, a fost ceva cu totul de suprafață, a fost o firmă atârnată de părintele din alară al Bisericii unite. Știam aceasta și până acum. Dar acum după ce firma a fost înlăturată, avem o confirmare ce nu mai poate fi pusă la îndoială.

Așa zisa unire care s'a săvârșit azi tocmai 250 de ani, a fost primită de o parte din preoșimea din Ardeal, iar mai apoi și de o parte din popor, numai sub sila nevoilor vremii de atunci. Unirea cu catolicismul n'a fost îmbrățișată de poporul nostru dintr'o pornire a sufletului său, dintr'o convingere a sa că, catolicismul ar fi o credință mai bună. Nu. Deaceia unirea cu Biserica papistă n'a pătruns în conștiința poporului trecut la „unire”. Dușmanii neamului au reușit să ne facă multe rele. Dar n'au reușit să rupă în două unitatea sufletului românesc, așa cum au plănuț.

Deaceia astăzi când Dumnezeu, care conduce destinele popoarelor, a adus ceasul potrivit, frații noștri, siliți acum 250 de ani de vitregia împrejurărilor istorice să primească jugul apăsător al Romei, se întorc acasă într'o pornire cu totul firească, de bună voie și bucuroasă, mânați de trebuința sufletească și de dorul care niciodată nu l-a părăsit de a fi și la rugăciune la un loc cu toți, rații lor.

„Ceeace Dumnezeu a împreunat — spune Scriptura — omul să nu despartă”. Iar când omul, neținând seama de porunca dumnezeiască, încearcă totuși să despartă, opintirea lui se va dovedi în curând o osteneală zadarnică. Pentru că unitatea dela fire e mai puternică decât toate forțele de pe lume care se încumeta să lucreze împotriva ei.

De acum, dragii mei, suntem iarăși la un loc în fața Dumnezeului părinților noștri, după supărările și durerile prin care am trecut din pricina încercărilor dușmanilor de a ne desbina și de a ne ținea desbinați. Saltă și se bucură în corturile dreptilor sufletele moșilor și strămoșilor noștri care au trăit și au murit cu durerea de a vedea neamul împărțit sub două stăpâniri duhovnicești. Se luminează de bucurie sufletele mucenicilor ardeleni din veacul al 18-lea văzând că credința curată a lui Hristos Domnul, pentru care au răbdat moartea sau temnița pe viață, nu mai e primejduită de nici un împărat străin, ba dimpotrivă toți frații se întorc de bună voie la Biserica strămoșească împreună cu toate locașurile răpite de cătanele împăratului. Și se liniștesc deplin sufletele vechilor mitropoliți ai Bălgradului, văzându-și turma reîntregită, adunată toată în staulul aceleși sfinte și dreptmăritoare Biserici a Răsăritului, cum era pe vremea lor. Sunt veseli că lupii care au intrat după mutarea lor din cele pământești în turma lor, au fost scoși afară și tulburarea pe care au întretinut-o vreme de 250 de ani în mijlocul ei, s'a potolit aproape cu totul. Ingrijorarea de soarta turmei lor, care nu l-a părăsit nici o clipă din viață, făcându-i să alerge la frații întru pravoslavnică credință în împărăția vecină pentru ajutor și întărire împotriva prigoanelor și amenințărilor, au lepădat-o cu desăvârșire. Poporul dreptcredincios din Ardealul nostru nu mai geme sub jugul unor stăpâniri străine de credința lui, ci hotărându-și soarta singur s'a unit pentru totdeauna cu țara mamă, sub acoperământul de

astăzi al Republicei Populare Române.

Fericit sunt eu urmașul acelor vechi mitropoliți că mi-a fost dat ca în vremea arhiepiscopiei mele să se reîntredească Biserica cea una a tuturor Românilor din Ardeal. Suntem iarăși în Ardeal un singur popor român cu o singură Biserică strămoșească. Bunul Dumnezeu ne-a ajutat să înolăm firul vechi noastre istorii religioase.

Mare dar ne-a hărăzit bunul Dumnezeu, arătându-ne încă odată că El este cu noi. Chiar dacă ne-a încercat pentru o vreme, punând la probă nădejdea noastră și tăria unității noastre ca neam, fată că ne-a făcut iarăși parte de bucurie.

Drept aceea datorii suntem să-i făgăduim că ne vom arăta vrednici de darul pe care ni l-a făcut, de grija ce ne-o poartă, și vom folosi puterile noastre sporite prin actul înfrățirii noastre bisericesti spre măria Lui. Iar măria Lui o vom vesti dacă vom implini voia, care vrea ca oamenii să se iubească unii pe alții, să munaească și să se jertfească pentru binele cel de obște, ca să nu mai fie om disprețuit și exploatat, ci toți să fie fericiți și îndestulați în această frăție desăvârșită.

Dumnezeu ne-a redat unitatea bisericască, ca prin ea să întărim unitatea noastră morală în toate și să facem aici o Țară mândră și fericită, un colț de ralu pământesc.

Dumnezeu să ne ajute. Amin.

Iar pentru întărirea cu pecetele Cerului a acestui solemn act de refacere a unității spirituale și religioase a Românilor, P. C. Nicolae Gengălau dă citire următorului:

Legământ de Credință față de Biserica Ortodoxă

In fața lui Dumnezeu Atotțiitorul, a întregului popor și a conștiinței noastre, — noi, foștii păstori și fiii duhovnicești ai Bisericii Române Unite, Ne Legăm și ne jurim, azi 21 Octombrie 1948, aci în cetatea Bălgradului ortodoxiei noastre străbune să rupem odată pentru totdeauna legăturile noastre cu Roma Papală, impuse prin silnicie la 1700.

Ne legăm și ne jurim, la capătul unui adânc proces de conștiință, — ascultând glasul sfătuitor al strămoșilor noștri și chemarea părintească a Întăistătorului Bisericii drept măritoare, — să ne întoarcem la Altarul Ortodoxiei străbune să ne iubim unii pe alții, ap într'un gând să mărturisim pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită.

Ne legăm și ne jurim, să dăm ascultare întru toate Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și tuturor învățăturilor de credință și canoanelor Bisericii Răsăritene.

Nu vom pregeta să slujim cu vreme și fără vreme, după cuvântul Evangheliei, poporul român și Republica Populară Română.

Cu toată râvna și statornicia vom lupta pentru înfăptuirea năzuințelor generoase ale popo-

rului nostru și în deosebi, fiind noi următorii ai învățăturii Sfintei Scripturi — pentru pacea a toată lumea și pentru înfrățirea tuturor noroadelor pământului.

Cu cugetul împăcat și mulțumită aducând Celui Atotputernic facem acest legământ, fiind convinși că servim și cauza lui Dumnezeu în lume și înteresese vitale ale poporului nostru drept credincios.

Rugăm cerul să binecuvinteze fapta noastră și să ne ocrotească credința noastră.

Binecuvântarea Domnului să fie preste noi toți cu al Său Dar și cu a Sa iubire de oameni.

Juruințele acestui „Legământ” de a păstra cu scumpătate întregul tezaur de credință al străbunilor noștri, și de a sluji cu lealtate tuturor poruncilor de viață ale scumpei noastre Republici Populare Române, a produs o adânc simțită impresie în sufletele cinștite ale zecilor de mii de credincioși.

Crucea comemorativă

În numele Înalt Prea Sfințitului Patriarh Iustinian, P. C. Preot Gh. Vintilescu, dela Sf. Sinod a anunțat apoi înstituirea unei „Cruce Comemorative a Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române” și a împărțit P. P. S. S. Ediscopii, „Antimise” pentru toate parohiile, și pentru toți reînțorși la ortodoxie.

S'a procedat după aceea la înaugurarea Catedralei în care s'a oficiat Sf. Slujbă, și care va purta pe viitor numele de „Catedrala Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române”.

Ocolirea Catedralei

Într'un impresionant corteglu, format din Membri Sf. Sinod și toți clericii prezenți, s'a ocolit apoi Biserica. Înălții Ierarhi binecuvântând mulțimile de credincioși.

Cortegiul s'a oprit în Pridvorul Bisericii, de unde Prea Fericitul Patriarh Iustinian, I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae al Ardealului și ceilalți membri ai Sf. Sinod, au continuat să binecuvinteze pe credincioși. Fiecare dorea să capete direct această binecuvântare. Și Ierarhii au fost bucuroși să le satisfacă această dorință, stând la dispoziția multmii timp îndelungat.

Agapa dela Cercul Militar

La Agapa înfrățirii ce a urmat, a cuvântat preotul Sabin Truță, care — sub impulsul trăirii spirituale a celor 20 de mii de credincioși, — a roștit răscolitoare adevăruri în legătură cu bucuria regătirii fraților laolaltă în același biserică.

A răspuns I. P. S. Patriarh Iustinian. Această zi va fi începutul pășirii solidară a tuturor fiilor ortodocși pe linia noilor destine în scumpa noastră Republica Populară Română, spre a ne realiza astfel mai deplin chemarea și a ne trăi mai departe, în deobște, viața.

Un capitol încheiat

După două veacuri și jumătate de nedreaptă și nedorită desbinare, frații de același obârșie și cu același chemări istorice, se răgăsesc astfel sub bolta aceleși credințe străbune a Bisericii Ortodoxe, trăgând definitiv cortina peste capitolul neguros al actului din 1700.